

opt. 10.10.1996  
Dr. Groch.

11.2006;  
poprzedni nr J: 283/892

A

FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ  
Archiwum i Muzeum Pomorskiej Armii Krajowej  
ul. Głogowska 11, Toruń  
87-100 Toruń, ul. Podmurze 15, tel. 22 75 35 22 166  
e-mail: fundacja@pomorskaarmia.pl  
NIP: 525 227 70502736  
KRS 00000 41622  
Nr r-ku uc 1090 1506 0000 0000 5002 0244



Zm. 3.09.2009  
Sypu:  
Jitobal Czajkowski

87-100 Toruń

+ <sup>senior</sup> Brodnica  
AK  
Czajkowski Ignacy

J: 283/892 Pom.

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI

Grajkowski Ignacy I (senior)  
I: Nr: 283/892 Pom.  
Brodnice AK

I. Materiały dokumentacyjne

- I/1 – relacja właściwa k. 2 s. 1-4  
I/2 – dokumenty (sensu stricto) dot. osoby relatora k. 2 s. 1-4  
I/3 – inne materiały dokumentacyjne dot. osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację k. 5 s. 1-5

III. Inne materiały (zebrane przez „relatora”): —

- III/1 – dot. rodziny relatora —  
III/2 – dot. ogólnie okresu sprzed 1939 r. —  
III/3 – dot. ogólnie okresu okupacji (1939 –1945) —  
III/4 – dot. ogólnie okresu po 1945 r. —  
III/5 – inne... —

IV. Korespondencja

.....  
.....  
.....  
.....

V. Wypisy ze źródeł [tzw.: „nazwiskowe karty informacyjne”] k. 3

VI. Fotografie obiekt iko wografi

1. Delaja - Czajkowski Ignacy I (senior)

1. Delaja Witolda Czajkowskiego  
(syn) o działalności kompirowej  
Ignacego Czajkowskiego (ojciec)  
- etate wpływu luty 1990 - napis, oryg. k. 2 s. 1-4

## Relacja

O nieznanym źródle konspiracji  
A. K. Ignacym Gajkourkim którego  
przez Gajkourkiego Witolda syna  
Gajkourki Ignacy um. się w Betku  
pow. Brodnica dnia 1. II. 1876 r.  
jako <sup>syn</sup> Tomasa, z zawodu rolnik,  
i matki Katarzyny, zajmującej  
się gospodarstwem domowym.  
Główny porucznik (niemiecką polityką  
ukończony w 1883-1890 r.  
W latach 1897-1898 odbył obowiązkową  
służbę wojskową w armii niemieckiej  
w Toruniu. W roku 1900 przejął  
gospodarstwo rolne po rodzicach  
a w roku 1902 znowelizował  
majątek, z którego wyczerpał się  
10 dzieci. Brał udział w wojnie  
niemiecko rosyjskiej 1914-1918,  
pod koniec wojny dostał się do  
nierwolnic rosyjskiej z której wrócił

2  
pod koniec 1918 r. Po odzyskaniu <sup>20</sup>  
przez polską niepodległości, rozmu-  
jąc się gospodarstwa rolnemu,

beredno aktywnie zaangażowany w  
życie społeczno-polityczne w o-  
rientacji politycznej, Rucem Gudowicz  
por. ośm. początkowo był rotmistrzem  
miejscowym wójtem, równocześnie  
był delegatem na sejmik powo-  
w. Broanicy, a potem na sejmik  
województwa w Toruniu. Był  
prezesaem Kółka Rolniczego oraz  
korespondentem do Gazety Giedzba-  
rskiej do września 1939 r.

W roku 1941 wstąpił do armii  
podziemnej k. W. z. pod nazwą A. K.  
przyjął pseudonim kpt. Poweł  
Stawocki ps. "Gorinik" ze  
Starego Giedzunia pow. Pristawo.  
Pełnił funkcję łącznika sztabowego  
utrzymując stały kontakt z  
z k. W. z. Primire z Giedzberka

(3) I 113  
orez z Walterem Kloporem leśniczym  
z leśnictwa Nowydwór, który moją  
III grupę niemiecką, bardzo współ-  
pracował z partyzantami, ukrywając  
u siebie poleków, którzy byli  
poszukiwani przez gestapo. We  
~~1944~~ wrześniu 1944 niepełnego roku,  
który z grupą spadochronową, oddział  
dywersyjny rozporządzenia pod dow.  
p. por. Chłeki i p. por. Lipińskiego.  
kryptonim „Pomocni”, która została  
zrzucona w pobliżu Thornopola.  
Współpraca polegała na dostarczaniu  
informacji i odrażeń. W końcu września  
1944 r. został zrzucony desant  
wacziński kryptonim „Desia” pod  
dowództwem kpt. Kamisjowa p.o.  
„Kob”. Desant ten zdrańcy prep  
jednego z członków, został przez  
niemców rozbity a radiotelegraf-  
fistka tego desantu rozstrzelana,  
przez Niemców

(4) dy  
Dowódca Desertu radzieckiego  
wzignął kontakt z dowódcą  
Desertu polskiego i wspólnie  
podjęli jakiś odwetowy rozstrze-  
żać niemiecką Rzeszę. Wierzący  
w odwecie zgodnie z rozkazem  
Hitlera (z jednego niemieckiego  
sierżanta polaków) wysłali do  
rostrzelania Ignacego Giejkowskiego  
wraz z rodziną jego synami  
i jedną córką oraz dwóch miłośni-  
ków Betki Ignacego Romanow-  
skiego i Władysława Karaka.

W dniu 13 listopada o godz 5 rano  
1944 r. w lesie w pobliżu Betki  
zostali rozstrzelani Ign. Giejkowski  
ojciec Ign. Giejkowski syn Ign. Giejkowski syn  
córka Helena oraz Romanowski i  
Karaka. Esterka synów Józef Bernard  
Stefan i Bronisław gestapo nie  
rostrzelało bo zdążyli się ukryć.  
Kuzyni wzmiankowi nie podpisali listy  
w grupie niemieckiej i współpracowali  
z partyzantami.

Giejkowski Witold

1/2. Dokumenty dotyczące melstora:  
Czajkowski Ignacy (senior)

1. Uwierzytelnione osiadczenie Lucji  
Wrosek z 27.07.1990 i Alfonsa  
Nowakowskiego z 30.07.1990, rekr.  
oryg.

k.2 s.1-4



Lucja Wrzosek  
Brzytusk  
gmina Lidzbark Włocławski

Brzytusk dnia 27<sup>VI</sup> 1990r.

### Oswiadczenie!

Ja niżej podpisana oświadczam co następuje:  
W czasie okupacji pracowałam w gospodarstwie rolnym  
u Ignacego Brajkowskiego w Belku powiat Działdowo.  
W dniu 13-go listopada 1944 roku, około godz. 5-tej rano  
kiedy jeszcze wszyscy spaliliśmy, ustykaliśmy pułkowie  
do drzwi, kiedy ja otworzyłam drzwi zobaczyłam  
nieznajomych w mundurach (około 15 osób) Kiedy weszli do  
mieszkania nas wszystkich sprowadzili do kuchni a  
pokojach przeprowadzili rewizję. Po pierwszym czasie  
wyprowadzili Brajkowskiego Ignacego (sen) Brajkowską  
Stefanię jego żonę. Syn Brajkowskiego również Ignacy  
został doprowadzony ze swojego gospodarstwa.

Następnie kazano im zabrać topaty i wyprowadzili  
do pobliskiego lasu. Po pierwszym czasie ustykaliśmy  
3 pojedyncze strzały następnie serię z broni  
maszynowej.

Wiosną 1945 roku odbyła się ekshumacja zwłok  
pomordowanych (byłam obecna) Brajkowskiego  
Ignacego (sen) Brajkowskiego Ignacego (jun)  
Brajkowskiego Zygmunta i Brajkowskiej Stefani  
którzy zostali pochowani na cmentarzu  
w Lidzbarku Włocławskim.

Wrzosek Lucja

prekarski syn Witold Brajkowski

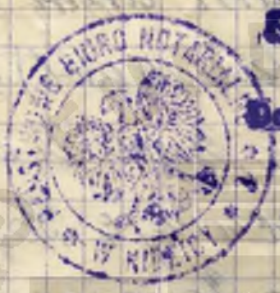
5 94 7 2006 1

Rep. N. 5250/90

Pełniaczem własności powyższego wobec mnie  
sporządzonego podpisu ob. Włodzisław Słojka, wdowi;  
Zywestwa i Wandy zali B. usk. qu. i obbar. w  
którego/... tożsamość ustalono na podstawie D. D.

MF 2325731  
Pobrano 20.00 zł opłaty skarbowej  
§... rok o opl. skarb./  
b/ opłaty notarialnej 1000 zł / 918  
ust. ... rok o opl. not./  
Nidzica, dnia 1990 09 20

Notariusz  
Włodzisław Słojka  
Danuta Raduszczyńska



Alfom  
C. Stane  
-270 L

Nidzica  
notariusz

i ad  
Nidzica  
na

Alfons Norakowski  
ul. Stare Miasto 7

13-230 Liebertauk Welski

3  
Liebertauk, dnia 30 lipca 1990.

### Oświadczenie

Niniejszym oświadczam, iż 4 roku 1944 gettowu w Piastku  
zostali zamordowani przez Niemców następujący:

- 1) Józef Norakowski - senior
- 2) Józef Norakowski - syn Józefa
- 3) Zygmunt Norakowski - syn
- 4) Stefania Norakowska - córka

i zakopani w pobliskim lesie nie do końca zbudowani.

Niemcy 1945 r. następująca ekshumacja, zostali pochowani  
na cmentarzu Katolickim w Liebertauku

Alfons Norakowski

Rep. N. 5252190

Pełnowładzom własno-gaznosc i wykszego wobec mnie  
sporządzonego podpis. ob. Eltona Mawakawskiego, syna  
Zaw. Siedzbank Welski ul. Stare Miasto 7  
którego/... tożsamość ustwieram podpisem DU

ME 7729660

Pobrano 20 Pol opł. opł. skarbowej, ... zł  
S. ... ust. ... opł. ... rozp. o opł. ...  
b/ opł. natury ... et. 1000 zł 5 18  
ust. ... P. ... rozp. o opł. ...  
Niedzica, dnia 1990 09 20



Notariusz S. [Signature]  
Danuta Reduszevska

prokurent Witold Gajkowski

II. Materiały uzupełniające relację:

1. Czajkowski Ignacy; (senior)
1. art. E. Klemens, "Zamordowani o Świcie" (bez źródła), kserokop. k. 1 s. 1
  2. Kserokopia zdjęcia rodziny gospodarstwa Ignacego Czajkowskiego z żoną i dziećmi k. 1 s. 2
  3. Kserokopia zdjęcia tablicy pamiątkowej na miejscu stracenia rodziny Czajkowskich, figurka - kopieszka z komentarzem Witolda Czajkowskiego, mps kserokop. k. 2 s. 3-4
  4. Kserokopia zdję. Ignacego Czajkowskiego (ojciec) z 1938; kserokop. zdję. Ignacego Czajkowskiego z żoną i dziećmi k. 1 s. 5

# ZAMOR DOWANI O ŚWICIE

Dzień 13 listopada 1944 roku był dla rodziny Czajkowskich najtragiczniejszy. Tego dnia o świcie do ich gospodarstwa znajdującego się we wsi Betk nie opodal Lidzbarka Wejskiego zjechały zmotoryzowane oddziały jagdkommando. Najpierw obstawiono wszystkie zabudowania, następnie kilku hitlerowców wtargnęło do mieszkania. Po paru minutach na podwórko wyprowadzeni zostali: Ignacy Czajkowski, jego córka Stefania i dwóch synów — Ignacy i Zygmunt.

W tym samym czasie hitlerowcy z innego oddziału prowadzili do pobliskiego lasu dwóch rolników z tej samej wsi: Władysława Kaffkę i Ignacego Romanowskiego. Po dołączeniu do nich rodziny Czajkowskich, rozstrzelano ich razem, rając się zatrzeć ślady zbrodni. Wiecej mordów popełnionych na bezbroniących ludziach rozeszła się bardzo szybko wśród mieszkańców wsi i Lidzbarka. Wielu ludzi w Betku orientowało się, że Czajkowscy współpracują z partyzantami. Niektórzy jednak wokół ich tajemniczej śmierci snuli różne przypuszczenia. Dopiero po paru tygodniach jasne się stało, że mord był odwetem za współdziałanie z partyzantami.

Pierwsi partyzanci pojawili się w okolicznych lasach we wrześniu 1944 r. 6 września w pobliżu Konopat wylądowała kilkuosobowa grupa spadochroniarzy polskich. Był to oddział dywersyjno-rozpoznawczy pod kryptonimem „Pomorze”. Na jego czele stał ppor. Henryk Mycko i ppor. Józef Lipiński. Dyslokacja grupy nastąpiła w okolicach Czarnego Bryńska. Jej zadaniem było przekazywanie do dowództwa danych dotyczących ruchu wojsk niemieckich, baz, sprzętu, prowadzenie sabotażu, jak również podejmowanie doraźnych walk z okupantem.

Polska grupa została w okresie późniejszym wzmocniona przez radzieckich spadochroniarzy, których celem także było prowadzenie akcji dywersyjnej i rozpoznawczej. Wylądowali oni 13 września pod Betkiem. Ta kilkunastoosobowa grupa pod kryptonimem „Reid” na skutek zdrady w krótkim czasie została rozbita. Ocalał dowódca kpr. Aleksander Koreniew oraz kilku żołnierzy. Aleksander Koreniew, goszcząc trzy lata temu w Lidzbarku, ze smutkiem wspominał śmierć telegrafistki. Została ona wkrótce po lądowaniu zdradzona przez córkę sottyasa Rymackiego — Emmę. W zasadzce przygotowanej przez jagdkommando poniosła śmierć. Był to wielki cios dla grupy „Reid”, bowiem telegrafistka miała ze sobą radiostację, przy pomocy której miano nadawać meldunki do dowództwa w Kijowie.

Ocalali członkowie grupy „Reid” natychmiast nawiązali kontakt z partyzantami oddziału „Pomorze” i wspólnie szli do wyzwolenia, prowadząc działania przeciwko okupantowi. Aleksander Koreniew już jako partyzant grupy „Pomorze” nawiązał kontakt z rodziną Czajkowskich. Współpraca ta układała się z pożytkiem dla partyzantów. Dom Czajkowskich stał się punktem przekazywania konspiracyjnych informacji i zaopatrywania w żywność. Jeszcze przed rozstrzelaniem rodziny Czajkowskich ich syn Bronisław wstąpił do grupy „Pomorze”. Brał on udział we wszystkich akcjach organizowanych przez dowództwo grupy.

Hitlerowcy od dłuższego czasu obserwowali dom Czajkowskich. Napływały do nich wiadomości, że rodzina ta współpracuje z partyzantami. Orientowali się także, że oprócz Czajkowskich partyzantom sympatyzują Władysław Kaffka i Ignacy Romanowski. Najbardziej rozwścieczyli się, gdy doniesiono im o wstąpieniu do partyzantki Bronisława Czajkowskiego. Nie mogąc go schwycić, postanowili zemścić się na rodzinie.

Rozstrzelano wówczas prawie całą rodzinę Czajkowskich. Jednak ich śmierć, jak wiele innych, została już w niedługim czasie pomszczona. 19 stycznia 1945 roku wojska radzieckie II Frontu Białoruskiego pod dowództwem marszałka Konstantego Rokoszasowskiego wyzwoliły miasto Lidzbark i okolice. Skończył się w ten sposób najokrutniejszy okres w dziejach miasta i jego mieszkańców. Aleksander Koreniew wraz z kilkoma towarzyszami z „Pomorza” przyłączyli się do armii radzieckiej i przeszli cały szlak bojowy aż do Berlina.

Aleksander Koreniew mieszka obecnie w Moskwie i jest cenionym poetą radzieckim. W jednym ze swoich tomików wierszy pisze i wspomina o telegrafistce oraz innych współtowarzyszach walk pod Lidzbarkiem. Ten tomik wierszy wraz z dedykacją ofiarował Muzeum Historycznemu w Lidzbarku Wejskim.

Spółczesność Lidzbarka nie zapomniała o koszmarach dniach okupacji. Ofiarom zbrodni hitlerowskiej poświęcono kilka tablic pamiątkowych. Z inicjatywy Miłośników Lidzbarka Wejskiego niedawno odsłonięto kolejną tablicę usytuowaną na miejscu straceń z 13 listopada 1944 r. W odsłonięciu tablicy udział wzięły rodziny Czajkowskich, Romanowskich, Kaffków. Licznie przybyli mieszkańcy Lidzbarka i okolic. Była to manifestacja na rzecz pokoju i braterstwa broni żołnierzy polskich i radzieckich.

EDWARD KLEMENS

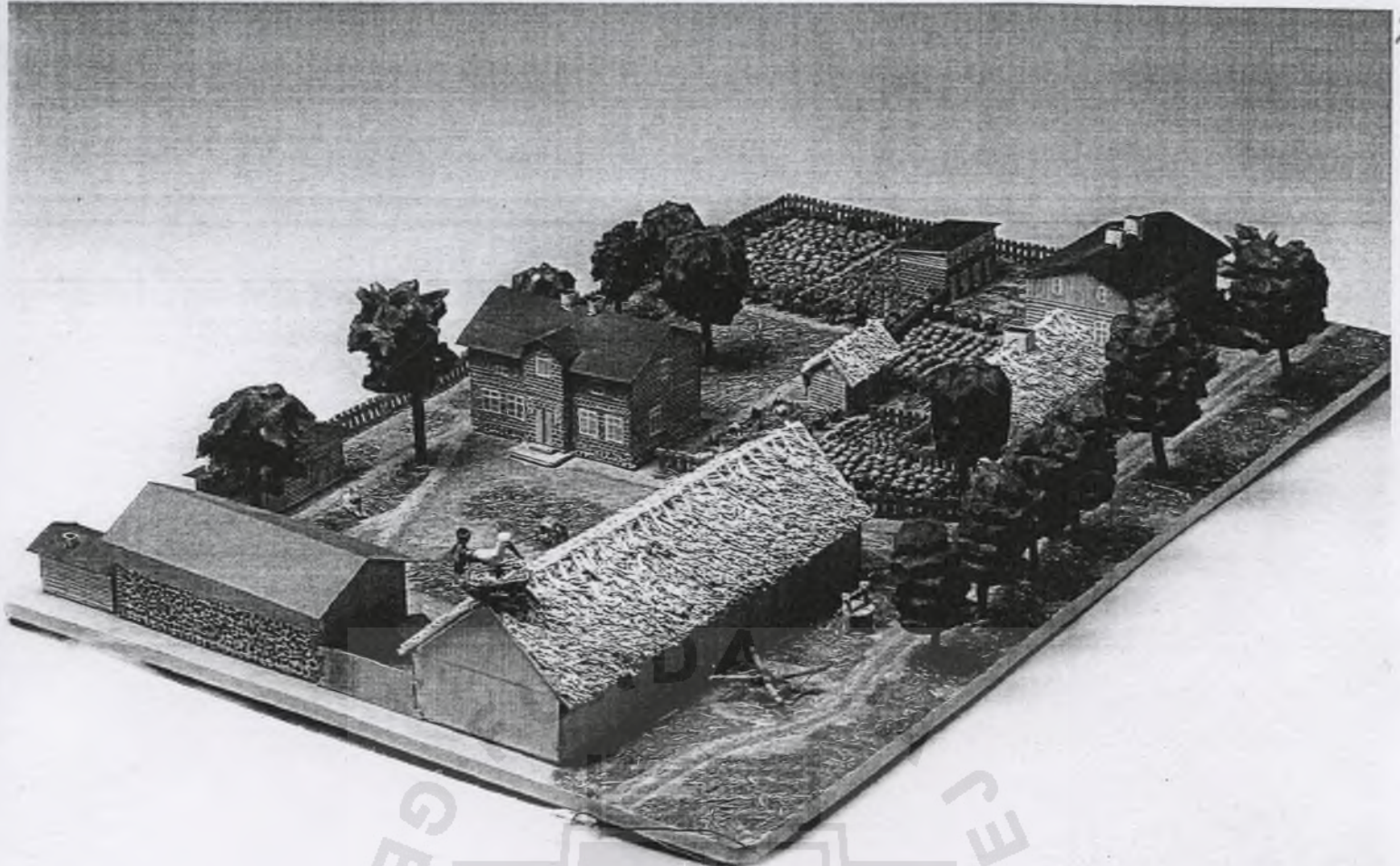


porównaj ze wspomnieniami  
Witolda Czajkowskiego  
- księżka Mosp. Tomii



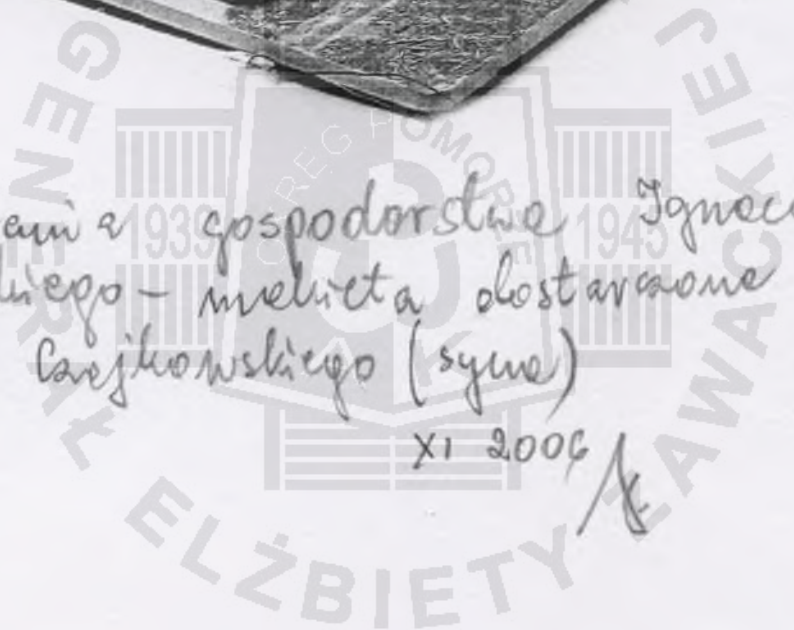


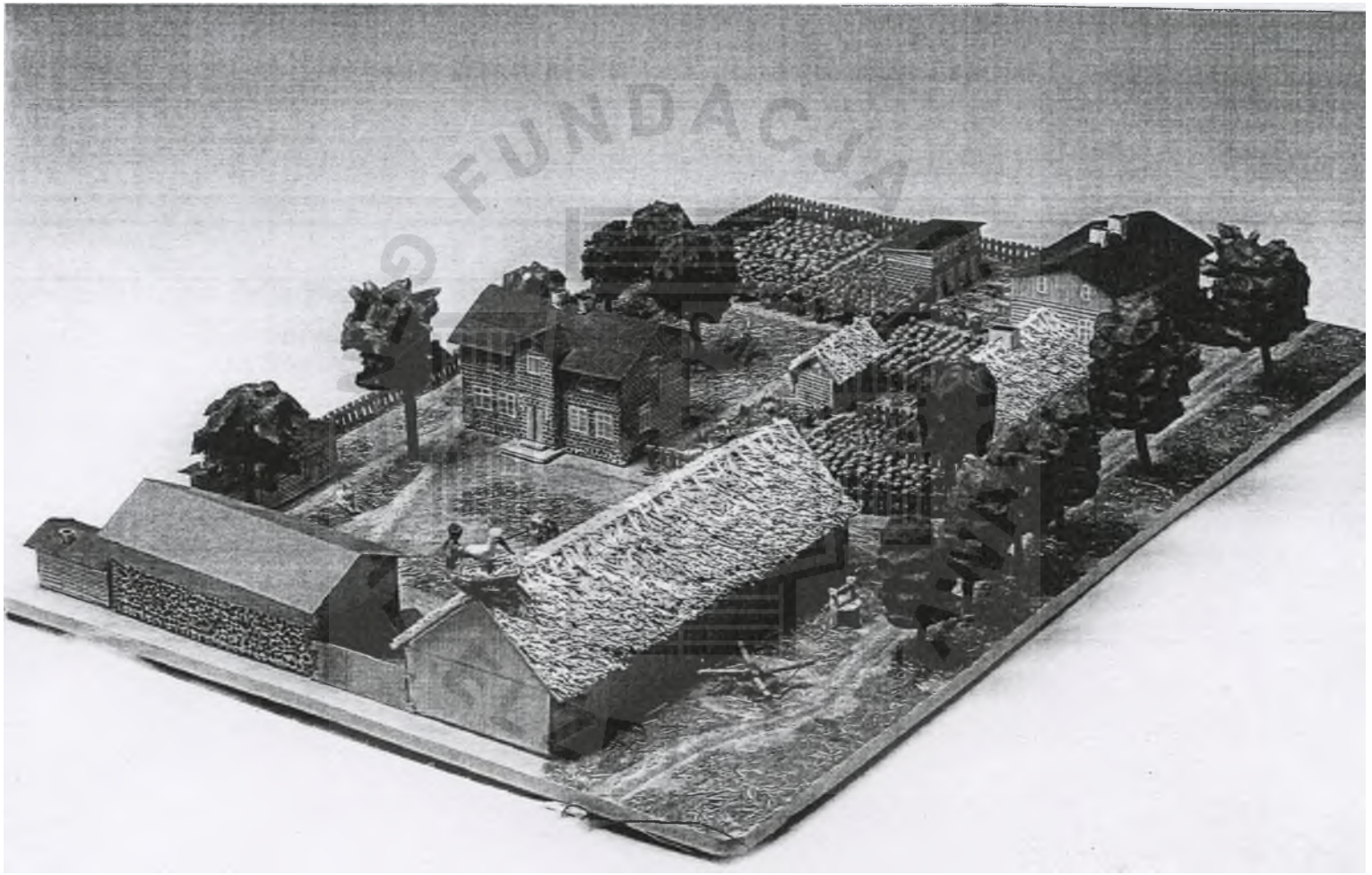




Zbudowa w 1939 gospodarstwa Ignacego  
 Czejkowskiego - melieta dostarczone przez  
 Witolda Czejkowskiego (syna)

XI 2006







kanizier upamiętniający  
miejsce stracenia w lesie  
koło Czajewa 1994r.



Figura zbudowana przez Tomasza Czajkowskiego  
około 1885r. zburzona w 1939r. przez hitle-  
ronców; odbudowana w 1995r. przez Ro-  
mana Czajkowskiego (właśc. Czajewu)  
Na zdjęciu: Witold Cz. z siostrą Marią Anną,  
która figurkę Matki B. przechowała przez 50  
let





prekaret Witold Czajkowski - oryg.  
zdj. w zbiorach Fundacji - tablice i  
pomniki

XI 2006

A



Niedziela 19 stycznia 1997

### Wróciła po 50 latach

Na terenie diecezji toruńskiej w parafii Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Lidzbarku Welskim na 3. kilometrze drogi wiodącej z Lidzbarka do Bełku stoi przydrożna kapliczka z figurką Matki Bożej Niepokalanej. W odległości 150 m od niej znajduje się gospodarstwo rolne, które wśród okolicznych mieszkańców jest znane pod nazwą "Czajewo". Jego właścicielem jest aktualnie Roman Czajkowski.

Około 1885 r. ówczesny właściciel Czajewa, Tomasz Czajkowski, ufundował kapliczkę, która przetrwała do 1939 r. Hitlerowcy kapliczkę zburzyli, a Figurkę wyrzucili do pobliskiego lasu. Po niedługim czasie Ignacy Czajkowski, syn Tomasza, Figurkę znalazł, oczyścił i umieścił na honorowym miejscu jako pamiątkę po swoim ojcu.

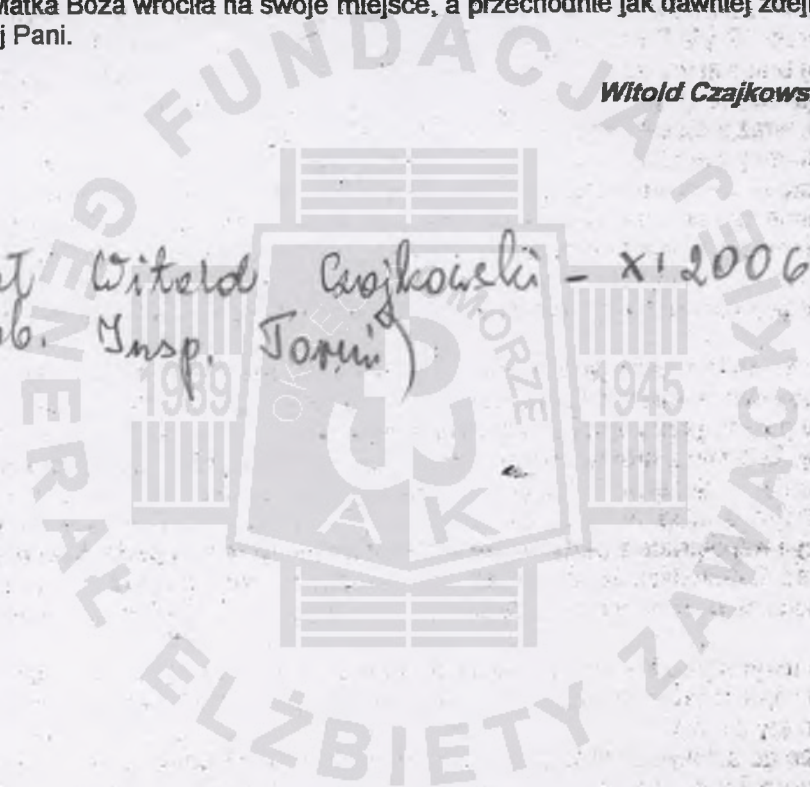
Nadszedł tragiczny dzień 13 listopada 1944 r., kiedy hitlerowcy zamordowali Ignacego z dwoma synami i córką. Figurkę zabrała druga córka Ignacego, Marianna Łożyńska i przechowała ją aż do 1994 r.

W tym roku obecny właściciel Czajewa, Prawnuk Tomasza, Roman Czajkowski w 50. rocznicę tragicznych wydarzeń, chcąc uczcić pamięć swoich przodków, zrekonstruował kapliczkę. W maju 1995 r. pod przewodnictwem ks. prob. M. Wiśniewskiego w uroczystej procesji przeniesiono Figurkę z Czajewa do nowej kapliczki, która została poświęcona.

Po 50 latach Matka Boża wróciła na swoje miejsce, a przechodnie jak dawniej zdejmują nakrycia głowy oddając hołd swojej Pani.

*Witold Czajkowski (wnuk Tomasza)*

(przekazał Witold Czajkowski - XI 2006)  
zob. T. osob. Insp. Toruń)





Ignacy Czajkowski senior  
1938 r.



Mariałba, żona Ignacego z dziećmi  
Stoją od lewej: Ignacy junior, Zygmunt,  
Kazimierz, Józef, Mariałba, siedzi: Ber-  
nard.







T: M: 283/892 Pom.

(Działowo)  
Brodnice

Czajkowski Ignacy  
Karty informacyjne  
lc. 3

Czajkowski Ignacy  
ojciec i syn

rodzina dalsza  
wielka

T.: Czajkowski Miłok, insp. Toruń

T.: ~~Czajkowski Bron~~

HP-95

Brodzica.  
Lidebarski 2  
AK

Grajkowski Ignacy (ojciec) z Betka  
przesyła raporty wywiadu do Wład. Bartkowskiego  
w Janiechowie i Leonarda Siobrowskiego w Cierpieniu Bożym  
dla sztabu "Gomora" (detal).

zob. J. Szalla

Czajkowski Janusz

Produkcja  
AK

zob. Kisielewski Władysław, Desant  
na kwaterę Hitlera, Warszawa 1975,  
s. 93

1/2, 1x'13

osobne listki

od 1.11.2006

Czajkowski+Bernard M-288

Bronisław M-290

+ Ignacy-ojciec M-283

+ Ignacy-syn M-284

++ Józef M-287

Stefan M-289

+ Zygmunt M-285

Czajkowski Mitold

87-100 lorum

Brodnica  
AK

Czajkowski...

- II Dokumenty nie związane bezpośrednio z relacją, ale dotyczące rodziny Czajkowskich, k. 1.
- V Nazwiskowe karty informacyjne - 9 kart





FUNDACJA  
 Archiwum Pomorskiej Armii Krajowej  
 ul. Piaskary 37 p. 23, tel. 18-591  
 87-100 TORUŃ

Nazwa względnie stempel Archiwum

*teczka osobowa Czajkowski... M-283, 284, 285, 287, 288, 289, 290*  
 (nazwa zespołu, zbioru, kolekcji i sygnatura akt.) *Brodnica AK*

Lp.	Nazwisko i imię korzystającego	Temat pracy (ewent. cel wykorzystania)	Data korzystania
1	<i>A. Zaleski</i>	<i>Sprostowanie danych do biogramu p. Czajkowski</i>	<i>29.08.96</i>
2	<i>E. Dylus</i>	<i>Op. relacji</i>	<i>01.02.2005</i>
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			

Czajkowski Ignacy

